

Η κολώνα θριάμβου του Τραϊανού

Η κολώνα του Τραϊανού ολοκληρώθηκε το 113 μ.Χ και κατασκευάστηκε ως μνημείο στρατιωτικού θριάμβου για να τιμήσει τις νικηφόρες εκστρατείες του Τραϊανού και του στρατού του στην περιοχή του Δούναβη κατά την διάρκεια των Δακικών πολέμων (101-106 μ.Χ). Βρίσκεται ανάμεσα στην Ούλπια Βασιλική (Ulpia Basilica) και στον ναό του Τραϊανού (Templum Divi Traiani) ενώ διχοτομεί στον οριζόντιο άξονα την βιβλιοθήκη του Forum Traianum χωρίζοντας την Ελληνική από την Λατινική πτέρυγα. Ο Δίων Κάσσιος (Dio Cass. 68.16.3) γράφει πως ο Τραϊανός έχτισε την κολώνα ταυτόχρονα με την βιβλιοθήκη του γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τις σφραγίδες των τούβλων που βρέθηκαν in situ. Πιθανότατα η αρχιτεκτονική σύλληψη του όλου έργου έγινε από τον εξάίτετο και έμπειρο μηχανικό Απολλόδωρο τον Δαμασκηνό αν και δεν αποκλείεται και η ανάμειξη του ίδιου του Αυτοκράτορα σε αυτό. Στην κορυφή της κολώνας τοποθετήθηκε το άγαλμα του τροπαιούχου Τραϊανού το οποίο μετά την απώλεια του κατά την περίοδο του μεσαίωνα αντικαταστάθηκε το 1588 με το άγαλμα του Άγιου Πέτρου υπό τις οδηγίες του Πάπα Σέξτου V.

Στην αρχική του μορφή αποτελεί ένα μνημείο προπαγάνδας που εκθιάζει την ανυπέρβλητη πολεμική αρετή του Τραϊανού, μία μαρμάρινη ανάμνηση των πολεμικών νικηφόρων πράξεων στα Βορειοανατολικά σύνορα. Σκοπός της ανέγερσης ήταν η τόνωση της υπερηφάνιας και του πατριωτικού αισθήματος του λαού της Ρώμης, κοντολογίς η αποθανάτιση ενός στρατιωτικού ευφήμερου γεγονότος σε κάτι ακλόνητο και δεσπόζων με διαρκής παρουσία στην δημόσια ζωή. Από καλλιτεχνικής/αισθητικής απόψεως η πολιτική και η στρατιωτική εικονογραφία του θριαμβικού μνημείου χαρακτηρίζεται από σκληρότητα και ρεαλισμό των μορφών. Η κινησιολογία των Ρωμαίων και Βαρβάρων αναδεικνύει μία φυσική δραματικότητα συμβατή με τις καλλιτεχνικές τάσεις της εποχής που προσπαθούν να αποδώσουν με πειστικότητα και ακρίβεια τα σημαντικά γεγονότα που έλαβαν μέρος στα σύνορα της Ρωμαϊκής επικράτειας και να τα μεταφέρουν ξαναζωντανευοντάς τα μπροστά στα μάτια του ανυποψίαστου κατοίκου της Ρώμης.

Η κολώνα αποτελείται από 29 συνολικά μαρμάρινους κυλινδρικούς σπονδύλους οι οποίοι έχουν τοποθετηθεί ο ένας πάνω στον άλλον σχηματίζοντας μία μονολιθικού τύπου κολώνα ύψους 38,4 μέτρων συμπεριλαμβανομένης της βάσης. Οι μαρμάρινοι σπόνδυλοι ζυγίζουν μεταξύ 25 και 55 τόνους (πυκνότητα μαρμάρου 2750 Kg/m^3), πιο συγκεκριμένα ο πρώτος σπόνδυλος ζυγίζει 55 τόνους ενώ ο τελευταίος που χρησιμεύει και ως σκεπή 53,3 τόνους. Το βάρος της ορθογώνιας βάσεως ζυγίζει περίπου 77 τόνους ανεβάζοντας το συνολικό βάρος της όλης κατασκευής σε 1100 τόνους. Παρότι την μονολιθική εμφάνιση και δομή της η κολώνα έχει φτιαχτεί με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται «ένταση», δηλ. η διάμετρος των σπονδύλων ελαττώνεται ανεπαίσθητα καθώς υψώνονται από την βάση έτσι ώστε το πάνω μέρος της κολώνας να είναι πιο λεπτό προσδίδοντας την ψευδαίσθηση του ύψους. Η διάμετρος του πρώτου σπονδύλου είναι 4,9 μέτρα ενώ το ύψος παραμένει το ίδιο για όλους τους υπολοίπους σπονδύλους 1,5 μέτρα. Η κολώνα δεν είναι συμπαγής αλλά διαθέτει στο εσωτερικό της ελικοειδή σκάλα. Τα σκαλοπάτια έχουν σμιλευτεί ξεχωριστά σε κάθε μαρμάρινο τύμπανο και προφανώς θα πρέπει να σκαλίστηκαν στο έδαφος πριν τα μαρμάρινα δαχτυλίδια τοποθετηθούν το ένα πάνω στο άλλο στον κατακόρυφο άξονα. Το σκάλισμα θα πρέπει να μείωσε το βάρος κάθε δαχτυλιδιού κατά μέγιστο ποσοστό 30% δηλ. 7,5 -22 τόνους πράγμα που διευκόλυνε την

ανύψωση τους και γενικά τον χειρισμό τους. Αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι η ακρίβεια της κοπής των μαρμάρινων δαχτυλιδιών. Αρχικά οι χτίστες θα έπρεπε να φροντίσουν οι οριζόντιες πλευρές των τύμπανων ώστε αυτές να είναι τέλεια επίπεδες με αποτέλεσμα η κολώνα να μην παρουσιάζει παρεκκλίσεις από τον κατακόρυφο άξονα λόγω των αθροιστικών λαθών κατά την οριζοντίωση. Επίσης το λάξευμα των εσωτερικών σκαλοπατιών θα πρέπει να γίνονταν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε στο τέλος να σχηματίζονταν μία ενιαία σκάλα χωρίς χάσματα μεταξύ των τύμπανων. Όλες αυτές οι τεχνικές λεπτομέρειες φανερώνουν τον βαθμό δυσκολίας και τις τεχνικές προκλήσεις π.χ χειρισμός τεραστίων φορτίων που οι χτίστες έπρεπε με κάποιο τρόπο να ξεπεράσουν.

Αρχικά οι μαρμάρινοι όγκοι μεταφέρονταν ελαφρώς κατεργασμένοι από τα ορυχεία της Luna (σημερινή Carrara, 300 χιλιόμετρα βόρεια της Ρώμης) πάνω σε πλοία κατά μήκος της Τυρρινιακής θάλασσας και κατέληγαν στο Portus. Από εκεί διαμέσου του Τίβερη έφταναν εν πλω στην Ρώμη και ξεφορτώνονταν στην περιοχή μεταξύ Marmorata και Forum Boarium, την μοναδική περιοχή που μπορούσαν να προσεράξουν μεγάλοι όγκοι αδρανών υλικών. Η μεταφορά των τύμπανων ανάμεσα στους στενούς δρόμους της Ρώμης θα ήταν ακόμα μία πρόκληση που έπρεπε να ξεπεραστεί. Τα αρχαιολογικά ευρήματα αποκαλύπτουν πως τα υλικά του Forum του Τραϊανού έφταναν από την βόρεια πύλη και πως η κατασκευή του συγκροτήματος πραγματοποιήθηκε με φορά από το Νότο προς τον Βορρά.

Αριστερά: Ιστορική αναπαράσταση του εσωτερικού της κολώνας του Τραϊανού με την ελικοειδής σκάλα να οδηγεί στην κορυφή. Μικρά στενόμακρα ανοίγματα στα πλευρικά τοιχώματα των τυμπάνων χρησίμευαν ως φυσικός φωτισμός. Στο σχεδιάγραμμα αυτό δεν έχουν αναπαραστεί τα ανάγλυφα σκαλίσματα των εξωτερικών επιφανειών τα οποία άρχισαν να δημιουργούνται από πάνω προς τα κάτω. Δεξιά: Γενικό πλάνο της αγοράς του Τραϊανού, φαίνεται καθαρά η έλξη της κολώνας, μεταξύ της Βασιλικής και του Ναού αφιερωμένο στον Αυτοκράτορα.

